

Sveučilište u Zagrebu

Prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš
REKTOR

KLASA: 602-04/13-04/33
URBROJ: 380-010/076-13-2
Zagreb, 15. listopada 2013.

Hrvatski sabor
Gospodin Josip Leko, predsjednik Hrvatskoga sabora
Trg sv. Marka 6-7
HR-10000 Zagreb

Predmet: Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (listopad 2013.)

Poštovani gospodine predsjedniče Hrvatskoga sabora,

Vlada Republike Hrvatske uputila je 10. listopada u saborsku proceduru Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju s konačnim tekstom zakona (dalje: Nacrt).

Iako je javna rasprava o Nacrtu formalno provedena u razdoblju od 4. do 19. rujna, u stvarnosti Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (dalje: Ministarstvo) nije u Nacrtu predloženom za saborsku proceduru uvažilo praktički niti jednu pristiglu primjedbu, uz obrazloženje da su primjedbe načelne ili se ne odnose na predmet javne rasprave. S druge strane, u Nacrt su uvrštene odredbe koje uopće nisu bile predmet javne rasprave¹. Takvim postupanjem Ministarstva pojmovi *sudjelovanje, povjerenje, otvorenost i odgovornost, djelotvornost* opisani u Kodeksu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata (NN 140/09) gube svaki smisao, a suštinski se narušavaju članci 1. (demokratsko uređenje Republike Hrvatske) i 3. (vladavina prava kao najviša vrednota Republike Hrvatske) Ustava Republike Hrvatske.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u obrazloženju Nacrta poziva na hitnu potrebu uspostavljanja funkcionalnog Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, kao i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, što je krajnje cinično jer je upravo čelništvo Ministarstva izabralo način djelovanja kojim je sustav znanosti i visokog obrazovanja dovelo u stanje bezakonja ignorirajući zakonsku obvezu raspisivanja javnog poziva za predlaganje kandidata za nove sastave Nacionalnog vijeća za znanost, Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, obzirom da je navedenim vijećima početkom

¹ Čl. 1., 3., 4., 8. i 11. Nacrta. Pritom se posebno ističe čl. 11. relevantan za produljenje radnog odnosa vrsnim znanstvenicima i nastavnicima starijima od 65 godina.

i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, obzirom da je navedenim vijećima početkom ožujka 2013. istekao mandat u tadašnjim sastavima. Tim je načinom rada, koji će se očito nastaviti i nakon usvajanja izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz srpnja, vrlo ozbiljno narušena vladavina prava, a pojedinim kategorijama sudionika istraživačkog i visokoobrazovnog sustava potpuno je onemogućeno ostvarivanje zakonom zajamčenih prava. Nije potrebno naglašavati kakve to posljedice može imati na djelovanje i poslovanje institucija u sustavu.

Nacrtom se predviđa oduzimanje ovlasti predlaganja kandidata za sastav Nacionalnog vijeća i Odbora za etiku Saborskom odboru za obrazovanje, znanost i kulturu koja je usvojena u srpnju i povratak dosadašnjoj iznimno netransparentnoj praksi predlaganja kandidata od strane Vlade RH. Primjedbu kako bi predlaganje kandidata za članstvo u Nacionalnom vijeću od strane Saborskog odbora za obrazovanje, znanost i kulturu «*nepotrebno, operativnim administrativnim zadaćama, opteretilo saborske zastupnike*» treba konfrontirati sa činjenicom da je upravo Vlada često propuštala pravovremeno predložiti članove Nacionalnog vijeća i Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju² i time opstruirala normalno funkcioniranje cijelog sustava znanosti i visokog obrazovanja.

Podsjećajući na stavove Senata izražene u ranijim dopisima upućenim Vam ove godine, želimo i ovim putem predložiti da se ovaj prijedlog promjene vezano uz postupak predlaganja kandidata za nacionalna tijela ne prihvati, već da se postupi u skladu s ranijom saborskom raspravom i predloženim i usvojenim amandmanom. **Konkretno, predlažemo da se u Zakonu zadrži i nedvosmisleno osnaži odredba da sastav nacionalnog vijeća Saboru predlaže Odbor za obrazovanje, znanosti i kulturu.** Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu šire je reprezentativno tijelo s većom zastupljenošću akademske zajednice, te je stoga puno manja opasnost da Odbor svoje prijedloge i odluke donosi ograničavajući se na uska politička opredjeljenja.

Nadalje, Nacrtom se definira rok od 90 dana od stupanja zakona na snagu u kojem bi Vlada trebala predložiti kandidate za sastav Nacionalnog vijeća i Odbora za etiku. Čak i kada bi taj rok bio ispunjen, to bi značilo da će funkcionalno Nacionalno vijeće biti uspostavljeno tek u proljeće 2014. godine, dok će u međuvremenu mnoga otvorena pitanja vezana uz postupke zapošljavanja i napredovanja na sveučilištima³ ili ostati neriješena ili će se rješavati *ad hoc* prijelaznim odredbama nekih doskorašnjih izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju što doista možemo smatrati jedinstvenom praksom u svijetu.

Takav pokušaj uređivanja prisutan je već u predloženom Nacrtu kroz članak 11. kojim se definiraju «privremeni» kriteriji znanstvene i nastavne izvrsnosti za produljenje radnog odnosa vrsnim znanstvenicima i nastavnicima starijim od 65 godina. Iako se Ministarstvo u obrazloženju poziva na usklađenost s važećim Pravilnikom o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja i uvjetima koje je

² Činjenicu da je članovima Odbora za etiku mandat istekao još 2008. godine, a Ministarstvo u međuvremenu nije našlo potrebnim predložiti novi sastav možemo smatrati samo dodatnim dokazom nečinidbe Ministarstva posebno uzimajući u obzir da se sastav i ovlasti Odbora zakonskim izmjenama iz srpnja (NN 94/2013) uopće nisu mijenjali.

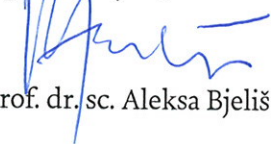
³ na pr. kriteriji za reizbor, kriteriji za izbor u znanstveno zvanje znanstveni savjetnik u trajnom zvanju i t. d.

Rektorski zbor propisao za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u znanstveno-nastavna zvanja, predloženi kriteriji izvrsnosti nemaju nikakvih temelja niti u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, niti u Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, niti u uvjetima Rektorskog zbora, a posebno ne u samom pojmu izvrsnosti. Konačno, Ministarstvo takvim postupkom još jedanput grubo narušava ustavom zajamčene postavke sveučilišne autonomije i akademskih sloboda jer preuzima ulogu koju po zakonskim ovlastima i kompetencijama ima akademska zajednica, tj. njeni predstavnici u Nacionalnom vijeću i drugim odgovarajućim zakonom previđenim tijelima. Nije stoga iznenađujuće da kriteriji koje Ministarstvo predlaže vrve nelogičnostima, ishitrenostima i neutemeljenostima. Poblži komentar predloženih kriterija nalazi se u dodatku ovog pisma.

Zaključno, možemo samo konstatirati kako se nastavlja razorna praksa prema kojoj je zakon stupio na snagu, ali ga niti sam predlagatelj ne misli provoditi, nego promptno predlaže izmjene dijelova koji mu ne odgovaraju s ciljem još većeg direktnog utjecaja izvršne vlasti na upravljanje sustavom znanosti i visokog obrazovanja. Predloženim Nacrtom drastično se odgađa uspostavljanje funkcionalnog sustava znanosti i visokog obrazovanja, a uzimajući u obzir broj pitanja koja su ostala otvorena zakonskim izmjenama iz srpnja (NN 94/2013) i poteškoće s kojima se sveučilišta susreću u pokušajima prilagodbe izmijenjenoj legislativi stječe se dojam kako se ne radi samo o nesposobnosti i nekompetentnosti, nego o namjernom slabljenju javnih sveučilišta i cijelog sustava javnog visokog obrazovanja.

S poštovanjem,

prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš

- Prilog:
- Primjedbe na privremene kriterije izvrsnosti

Na znanje:

- gospodin Zoran Milanović, predsjednik Vlade Republike Hrvatske
- doc. dr. sc. Željko Jovanović, ministar znanosti, obrazovanja i sporta
- prof. dr. sc. Jasmina Havranek, ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje
- prof. dr. sc. Valter Boljunčić, predsjednik saborskog Odbora za obrazovanje, znanosti i kulturu

Primjedbe na privremene kriterije «izvrsnosti»

Prvi kriterij *znanstvene izvrsnosti* je da je pristupnik u zadnjih pet godina objavio broj i vrstu radova potrebnih za izbor u znanstveno zvanje znanstveni suradnik, dakle najniže zvanje u sustavu znanosti. Drugi kriterij *znanstvene izvrsnosti* da je kandidat u zadnjih pet godina voditelj ili suradnik aktivnog kompetitivnog nacionalnog znanstvenog projekta financiranog od strane HRZZ-a ili Fonda «Jedinstvo uz pomoć znanja», odnosno kompetitivnog međunarodnog znanstvenog projekta iz okvirnih programa EU ili po vrsnoći izjednačenih kompetitivnih znanstvenih projekata drugih međunarodnih institucija.

Iako će se svi složiti da se od svakog aktivnog znanstvenika očekuje sudjelovanje na kompetitivnim projektima pa ovo zapravo nije nikakav kriterij izvrsnosti, Ministarstvo je propustilo uočiti kako je HRZZ tek nedavno raspisala javni poziv za veći broj kompetitivnih znanstvenih projekata čiji će rezultat biti poznati tek u kasno proljeće, dok se postupci za produljenje radnog odnosa na sveučilištu trebaju pokrenuti već tijekom zime.

Nadalje, kriteriji nastavne izvrsnosti (*kandidat mora imati izvrsnom ocjenom (5) ocijenjene rezultate studentske ankete u svakoj pojedinoj godini u prethodnom petogodišnjem razdoblju*), nemaju temelja niti u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (ZOKZVO), niti u uvjetima Rektorskog zbora, a niti u Europskim standardima za osiguravanje kvalitete (*European Standards and Guidelines for Quality Assurance in Higher Education - ESG*). Naime, čl. 88., st. 5 ZZDVO propisuje da visoka učilišta provode studentsku evaluaciju studija putem ankete ili na drugi primjereni način, a rezultati evaluacije služe planiranu nastavnom i znanstvenog programa na visokim učilištima. Uvjeti Rektorskog zbora navode kako pristupnici koji su u postupku reizbora ili izbora u više zvanje moraju priložiti pozitivno ocijenjene rezultate institucijskog istraživanja kvalitete svog nastavnog rada ili pozitivno ocijenjene rezultate studentske ankete, koju provodi visoko učilište.

Ukratko, Zakon uopće ne propisuje ocjenjivanje nastavnika putem studentske ankete, a posebno ne oblik ankete, dok uvjeti Rektorskog zbora predviđaju institucijsko istraživanje kvalitete nastavnog rada pojedinog nastavnika koje može, ali i ne mora uključivati studentsku anketu. U praksi, studentske ankete se ne provode za svakog nastavnika svake godine, uključuju cijeli spektar pitanja o radu nastavnika koja ne moraju nužno kao odgovor nuditi ocjene od jedan do pet, kao i primjedbe i prijedloge studenata za poboljšanje rada nastavnika i podizanje kvalitete samog kolegija.

Nadalje, u ZOKZVO-u u čl. 18., stavku 5., piše: *Unutarnji sustav osiguravanja i unapređivanja kvalitete uređuje svojim općim aktom svaka ustanova u sustavu znanosti i visokog obrazovanja*. Osiguravanje kvalitete nastave dio je unutarnjeg sustava osiguravanja kvalitete visokog učilišta, što je opisano u Europskim standardima ESG (standard 1.4).

Još važnije, institucijsko istraživanje kvalitete nastavnog rada uključuje i mnoge druge elemente osim studentske ankete, kao npr. mentorstvo studenata, znanstvene i stručne radove objavljene u

koautorstvu sa studentima, autorstvo sveučilišnih udžbenika, priručnika i skripti, uvođenje novih nastavnih sadržaja i metoda, uključivanje e-učenja u nastavni proces, istorazinsko vrednovanje kvalitete nastave (peer review), i t. d. Svođenje pojma *nastavna izvrsnost* pojedinog nastavnika samo na ocjenu izvrstan u studentskoj anketi ukazuje na potpuno nepoznavanje legislative i postupaka upravljanja kvalitetom u sustavu znanosti i visokog obrazovanja⁴.

Kriteriji izvrsnosti, posebno kada je riječ o seniornim članovima akademske zajednice, ne mogu se svesti isključivo na aktivni istraživački rad (projekti, znanstvena produktivnost), već je nužno uzeti u obzir i ulogu i značaj koje seniorni znanstvenici, temeljem svog iskustva, postignuća i položaja, imaju u ostvarenju doprinosa instituciji i društvu općenito.

Općenito, nije uobičajeno i ne očekuje se niti u izrazito kompetitivnim europskim institucijama, da seniorni članovi akademske zajednice budu istraživački najaktivniji, već se vrednuje njihov doprinos instituciji koji mogu ostvariti upravo utemeljen na njihovoj seniornosti i dosadašnjim postignućima.

⁴ Ovakav prijedlog može se usporediti s idejom da se kvaliteta rada državnih tijela ocjenjuje samo putem istraživanja javnog mišljenja.